สถานการณ์โรคมือ เท้า ปาก สัปดาห์ที่ 34 ปี พ.ศ. 2556 (ข้อมูลวันที่ 27 สิงหาคม 2556)

(Situation of Hand Foot Mouth Disease in Thailand, Update 27 August 2013)

skongyu@gmail.com

สมคิด คงอยู่ และเสาวพักตร์ ฮิ้นจ้อย

สนับสนุนข้อมูลโดย กลุ่มศูนย์สารสนเทศทางระบาดวิทยาฯ และกลุ่มสอบสวนทางระบาดวิทยาฯ

สถานการณ์และแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก (Hand Foot Mouth disease) สะสมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 27 สิงหาคม 2556 จำนวนทั้งสิ้น 28,123 ราย เสียชีวิต 1 ราย จากจังหวัดอุดรธานี โดยมีผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการพบสารพันธุกรรมของไวรัสกลุ่มเอนเทอโร 71 (EV 71) เมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา

จำนวนผู้ป่วยในสัปดาห์นี้ แม้ว่าจะมีจำนวนลดลงใกล้เคียงกับค่ามัธยฐาน 5 ปี และไม่มีการรายงานผู้เสียชีวิตเพิ่มเติม แต่จำนวนผู้ป่วยสะสมโดยรวมยังคงสูงกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปี (2551-2555) ถึง 3 เท่า และเมื่อพิจารณาการเกิดโรครายจังหวัด พบว่า ทุกจังหวัด ยังมีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ย ร้อยละ 15.52 (ต่ำสุด ร้อยละ 2.61 และสูงสุด ร้อยละ 76.69) ในช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบการเกิดโรคในปี พ.ศ. 2555 (จำนวนผู้ป่วยสะสม สัปดาห์ที่ 1-34 ค่ามัธยฐาน 5 ปี จำนวน 8,866 ราย ปี พ.ศ. 2555 จำนวน 32,256 ราย ปี พ.ศ. 2556 จำนวน 28,123 ราย)

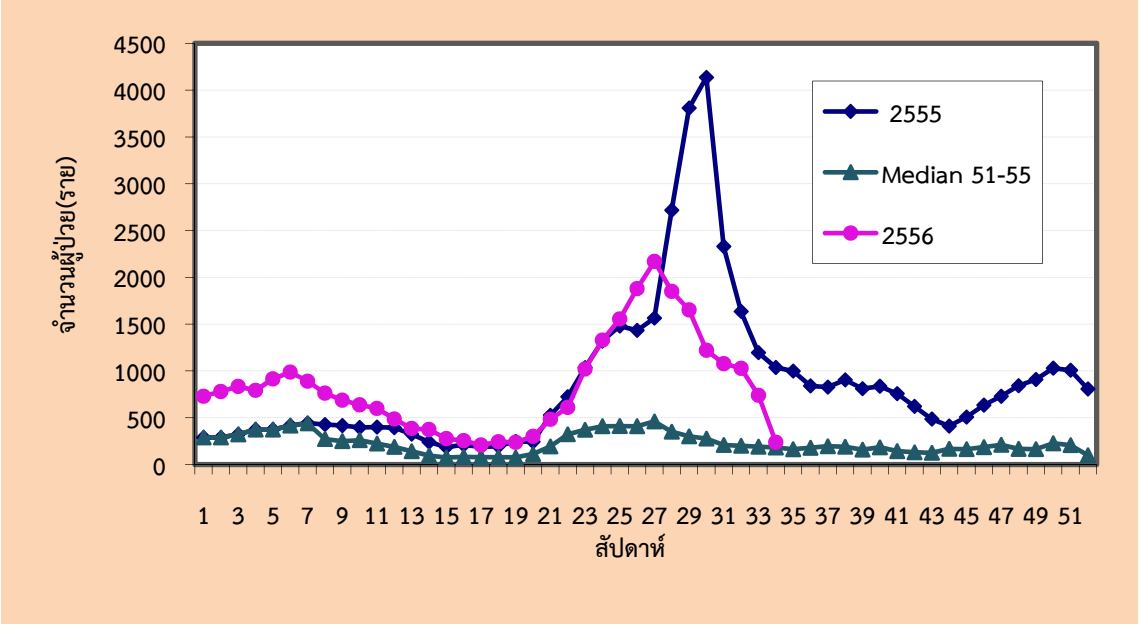

รูปที่ 1 จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคมือ เท้า ปาก รายสัปดาห์ ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556 เทียบกับปี พ.ศ. 2555 และค่ามัธยฐาน 5 ปี

การคาดการณ์การระบาด

แนวโน้มการระบาดยังเพิ่มขึ้นในอีกหลายพื้นที่ และคาดว่าน่าจะมีรูปแบบการระบาดไม่แตกต่างไปจากปีก่อน โดยสามารถพบผู้ป่วยสูงอย่างต่อเนื่องจนถึงเดือนตุลาคม หลังจากนั้นจำนวนผู้ป่วยจะเริ่มลดลงและสูงเพิ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงปลายปี ซึ่งสัมพันธ์กับการเปิด – ปิด ภาคเรียนประจำปี และเป็นโรคที่มีแพร่กระจายโรคได้เร็วในคนหมู่มากโดยเฉพาะในเด็กเล็กที่ยังไม่รู้จักป้องกันตนเอง

อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ป่วยจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งสาธารณสุข ศึกษาธิการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงประชาชนทั่วไป โดยจะต้องเฝ้าระวังทั้งเชิงรุกและเชิงรับ มีการตรวจคัดกรอง และดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษในจุดที่เป็นพื้นที่เสี่ยงและกลุ่มสี่ยง เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน อนุบาล รวมถึงรณรงค์เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนให้รู้จักวิธีการป้องกันตนเองและบุตรหลานให้ปลอดภัยจากโรคดังกล่าว

สถานการณ์การระบาดของโรคมือ เท้า ปาก ในช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมา เทียบกับค่าเฉลี่ยปี พ.ศ. 2555 ของแต่ละพื้นที่

เป็นการแบ่งพื้นที่จังหวัดตามอัตราป่วยในช่วง 4 สัปดาห์ที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยปี พ.ศ. 2555 โดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 ในภาคผนวก และแทนด้วยสีต่างๆ ในแผนที่เพื่อแสดงสถานการณ์การระบาดของโรค ดังต่อไปนี้

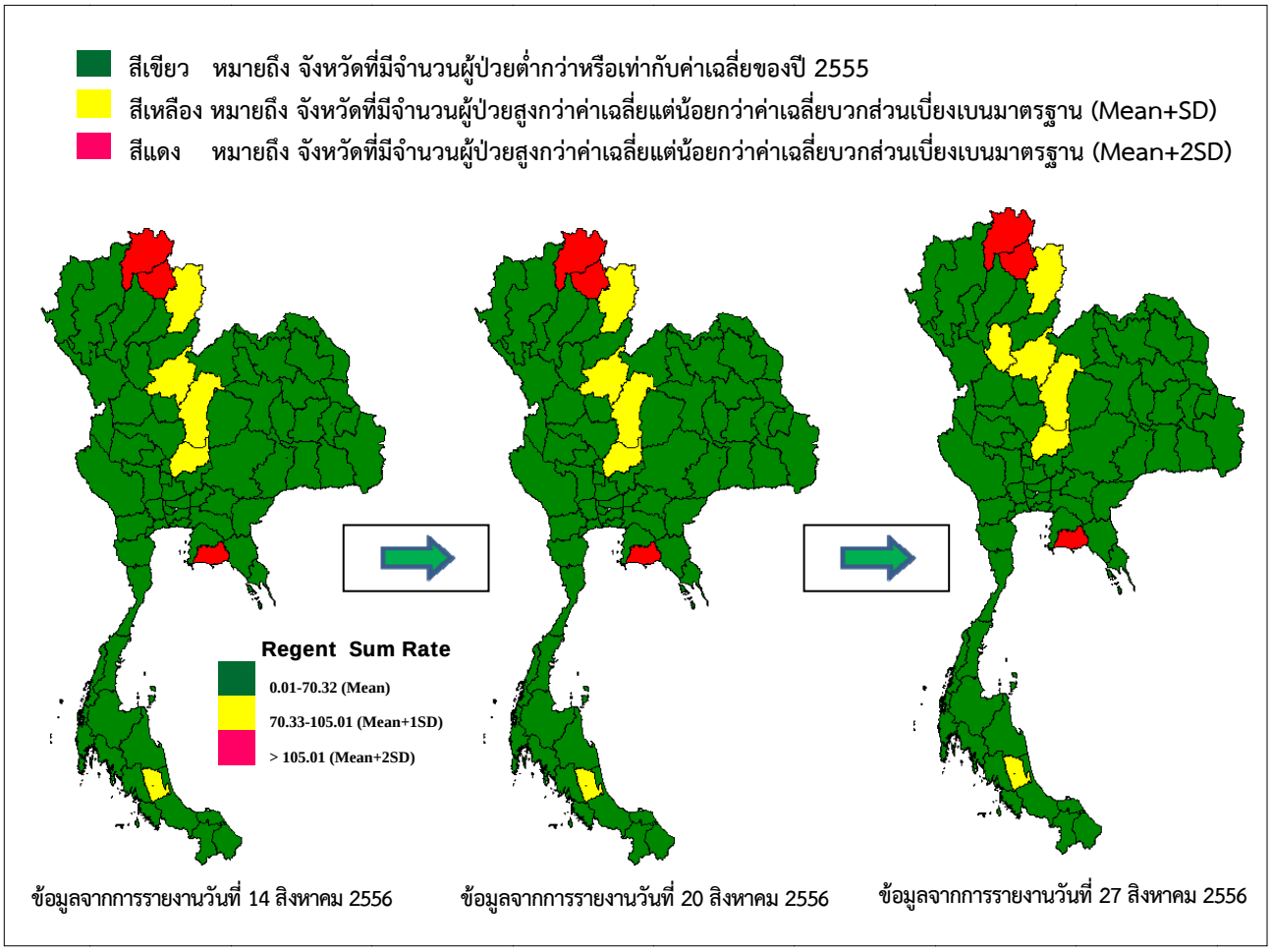

รูปที่ 2 อัตราป่วยต่อประชากรแสนคนของโรคมือ เท้า ปาก รายจังหวัด ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 27 สิงหาคม 2556 โดยเทียบกับค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2555

เมื่อพิจารณาการเกิดโรคในรอบ 4 สัปดาห์ที่ผ่านมา พบว่ามีพื้นที่ที่คาดว่าน่าจะมีการระบาดของโรคมือเท้าปาก ในระยะต่อไปเพิ่มขึ้นจากเดิม (พัทลุง น่าน พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี) อีกหนึ่งจังหวัด คือ สุโขทัย อัตราป่วยเท่ากับ 70.76 ต่อประชากรแสนคน ปัจจุบัน ยังไม่พบพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคเพิ่มเติม ยังคงเป็นการระบาดในสามจังหวัดเดิม ได้แก่ เชียงราย (170.4) พะเยา (134.42) และระยอง (133.95) ส่วนจังหวัดที่เหลือมากกว่า ร้อยละ 85 ยังมีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (Mean) ของปี พ.ศ. 2555

<u>สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสในกลุ่มเอนเทอโร (Enterovirus) จากรายงานการสอบสวนการระบาดในพื้นที่</u>

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 27 สิงหาคม 2556 สำนักระบาดวิทยา ได้รับรายงานการสอบสวนผู้ป่วยที่สังสัยหรือมีอาการเข้าได้กับการติดเชื้อไวรัสในกลุ่มเอนเทอโร (Enterovirus) จำนวน 43 เหตุการณ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. <u>กลุ่มโรคมือ เท้า ปาก (Hand foot mouth disease and Herpangina) จำนวน 34 เหตุการณ์</u> มักพบในเด็กอายุระหว่าง 1-5 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยพบการระบาดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสูงสุด ร้อยละ 47.05 (16 เหตุการณ์) รองลงมา คือ ชุมชน ร้อยละ 29.41 (10 เหตุการณ์) และโรงเรียน ร้อยละ 23.52 (8 เหตุการณ์) แต่ละเหตุการณ์สามารถพบผู้ป่วยได้ต่ำสุด 1 คน และสูงสุดถึง 39 คน

เมื่อพิจารณาความรุนแรงของการเกิดโรคจากอาการและอาการแสดง พบว่า ส่วนใหญ่มีอาการไม่รุนแรง ร้อยละ 90.05 (33 เหตุการณ์) อาการที่พบได้บ่อย คือ ไข้ ตุ่มน้ำใสในปาก บริเวณฝ่ามือฝ่าเท้า และก้น และ (1 เหตุการณ์) มีอาการรุนแรง ร้อยละ 2.94 ทำให้ผู้ป่วยมีระบบทางเดินหายใจล้มเหลว (Acute respiratory failure, ARDS) และเสียชีวิต ชนิดของเชื้อที่ทำให้เกิดโรค จากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการจากการเก็บตัวอย่างเชื้อจากคอ น้ำไขสันหลัง และอุจจาระ พบสารพันธุกรรมของไวรัสกลุ่มเอนเทอโร (EV 71, Cox A16) สูงสุด ร้อยละ 32.35 (11 เหตุการณ์)

เมื่อพิจารณาพื้นที่เกิดเหตุจำแนกรายจังหวัด จังหวัดที่มีการระบาดของโรคในพื้นที่สูงสุด คือ สมุทรสงคราม ร้อยละ 23.52 (8 เหตุการณ์) รองลงมาคือ ศรีสะเกษ และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 14.71 (จังหวัดละ 5 เหตุการณ์)

2. <u>กลุ่มที่ทำให้เกิดพยาธิสภาพต่อระบบอื่นของร่างกาย</u> เช่น ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจ และอาการที่หัวใจ

และมีอาการรุนแรง จำนวน 9 เหตุการณ์

มักพบในเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยพบผู้ป่วยสูงสุด 1 คนต่อเหตุการณ์

เมื่อพิจารณาความรุนแรงของการเกิดโรคจากอาการและอาการแสดง พบว่ามีความแตกต่างจากกลุ่มแรก โดยทุกเหตุการณ์ (9 เหตุการณ์) ผู้ป่วยจะมีอาการรุนแรง อาการที่พบ คือ อุจจาระร่วง หายใจลำบาก ชักเกร็ง ซึม และหมดสติ และ (6 เหตุการณ์)มีอาการรุนแรงจนทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต ร้อยละ 60.67

ชนิดของเชื้อที่ทำให้เกิดโรค จากผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการจากการเก็บตัวอย่างเชื้อจากคอ น้ำไขสันหลัง และอุจจาระ พบสารพันธุกรรมของไวรัสเอนเตอโร 71 และค็อกซากี เอ 16 (EV 71, Cox A16) ร้อยละ 44.44 (4 เหตุการณ์) กลุ่มเอนเทอโรที่ไม่ใช่ไวรัสเอนเตอโร 71 และค็อกซากี เอ 16 (no EV 71, no Cox A16) ร้อยละ 33.33 (3 เหตุการณ์) และไม่พบไวรัสในกลุ่มเอนเทอโร ร้อยละ 22.22 (2 เหตุการณ์)

เมื่อพิจารณาพื้นที่เกิดเหตุจำแนกรายจังหวัด จังหวัดที่มีการระบาดของโรคในพื้นที่สูงสุด คือ ลพบุรี ร้อยละ 44.44 (4 เหตุการณ์) และ กรุงเทพมหานคร เพชรบรูณ์ ราชบุรี เชียงใหม่ และน่าน ร้อยละ 11.11 (จังหวัดละ 1 เหตุการณ์)

มาตรการการป้องกันควบคุมโรคที่ดำเนินการหลังจากเกิดเหตุการณ์ พบว่า ทุกหน่วยงานใช้แนวทางการป้องกันควบคุมโรคตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ทั้งค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม ติดตามสถานการณ์โรคอย่างใกล้ชิด เน้นการดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่และสุขอนามัย หากมีเด็กป่วยเพิ่มขึ้น อาจพิจารณาปิดห้องเรียนหรือสถานศึกษา/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อป้องกันการระบาด นอกจากนี้ ในช่วงเฝ้าระวังโรคให้มีการตรวจคัดกรองเด็กทุกวัน โดยครูประจำชั้นหรือครูอนามัยโรงเรียน หากพบเด็กมีไข้ หรือมีอาการสงสัยเป็นโรคมือ เท้า ปาก แนะนำให้เด็กหยุดเรียน และส่งต่อเพื่อรักษา รวมถึงเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องโรคมือ เท้า ปาก และการป้องกันโรคแก่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป

<u>ข้อสรุปที่ได้จากการทบทวนสถานการณ์การเกิดโรคจากรายงานการสอบสวนโรค</u>

1. ตามแนวทางการเฝ้าระวังในศูนย์เด็กปลอดโรคกำหนดไว้ว่า หากศูนย์เด็กเล็กหรือสถานศึกษาใดพบเด็กมีไข้ หรือมีอาการสงสัยเป็นโรคมือ เท้า ปาก จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทราบ เพื่อดำเนินการป้องกันและควบคุมโรค แต่ในสถานการณ์จริงพบว่า ยังมีศูนย์เด็กเล็กและสถานศึกษาบางแห่งละเลยไม่ปฏิบัติตาม โดยจะแจ้งให้ทราบเมื่อมีการระบาดของโรคแล้ว
2. มีหลายเหตุการณ์การระบาดที่ไม่สามารถดำเนินการเก็บตัวอย่างของผู้ป่วยส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันเชื้อที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรค
3. ข้อมูลที่ได้จากการสอบสวนโรคบางเหตุการณ์ยังไม่มีการระบุตัวแปรที่สำคัญบางตัว เช่น อายุ เพศ เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้การชี้เป้า (กลุ่มเสี่ยง) ผิดไปจากความเป็นจริง

ติดตามสถานการณ์โรคได้ที่เว็บไซต์สำนักระบาดวิทยา

<u>ตารางที่ 1</u> อัตราป่วยด้วยโรคมือ เท้า ปาก ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 27 สิงหาคม 2556 จำแนกรายจังหวัดและสัญชาติ โดยเรียงลำดับอัตราป่วยสูงสุดถึงต่ำสุด

(เฉพาะสัญชาติไทย)

ลำดับ	จังหวัด	ป่วย (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
1	เชียงราย	2103	175.32
2	พะเยา	676	138.72
3	ระยอง	878	136.44
4	พัทลุง	520	101.41
5	น่าน	436	91.38
6	พิษณุโลก	717	84.07
7	เพชรบูรณ์	811	81.73
8	สุโขทัย	426	70.76
9	ลพบุรี	535	70.67
10	สงขลา	931	67.82
11	ลำปาง	510	67.36
12	สมุทรสาคร	336	66.67

(รวมทุกสัญชาติ)

ลำดับ	จังหวัด	ป่วย (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
1	เชียงราย	2103	175.32
2	พะเยา	676	138.72
3	ระยอง	878	136.44
4	พัทลุง	520	101.41
5	น่าน	436	91.38
6	พิษณุโลก	717	84.07
7	เพชรบูรณ์	811	81.73
8	สุโขทัย	426	70.76
9	ลพบุรี	535	70.67
10	สงขลา	931	67.82
11	ลำปาง	510	67.36
12	สมุทรสาคร	336	66.67

ลำดับ	จังหวัด	ป่วย (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
13	อุตรดิตถ์	304	65.92
14	นครสวรรค์	697	64.99
15	อุทัยธานี	204	62.10
16	นครราชสีมา	1524	58.77
17	สุราษฎร์ธานี	581	57.09
18	เชียงใหม่	878	53.18
19	ชุมพร	262	53.06
20	กำแพงเพชร	377	51.87
21	กรุงเทพมหานคร	2740	48.29
22	สุพรรณบุรี	401	47.39
23	อ่างทอง	134	47.19
24	ภูเก็ต	164	45.89
25	แพร่	207	45.18
26	ตรัง	280	44.49
27	เลย	278	44.31
28	ชัยนาท	147	44.12
29	จันทบุรี	220	42.36
30	ชลบุรี	548	40.55
31	ตาก	207	39.17
32	เพชรบุรี	182	38.93
33	สมุทรสงคราม	74	38.13
34	นครนายก	95	37.33
35	สระบุรี	232	37.23
36	พระนครศรีอยุธยา	288	36.43
37	ประจวบคีรีขันธ์	187	36.32
38	สมุทรปราการ	431	35.52
39	พังงา	86	33.57
40	นครปฐม	292	33.55
41	ราชบุรี	274	32.44
42	ปทุมธานี	331	32.38
43	ขอนแก่น	571	32.25
44	นครศรีธรรมราช	489	31.95
45	ฉะเชิงเทรา	218	31.94
46	แม่ฮ่องสอน	76	31.12
47	ศรีสะเกษ	445	30.58
48	นนทบุรี	346	30.56
49	สตูล	92	30.30
50	พิจิตร	166	30.21
51	ยะลา	140	28.15
52	สิงห์บุรี	56	26.24

ลำดับ	จังหวัด	ป่วย (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
13	อุตรดิตถ์	304	65.92
14	นครสวรรค์	697	64.99
15	อุทัยธานี	204	62.10
16	นครราชสีมา	1524	58.77
17	สุราษฎร์ธานี	581	57.09
18	เชียงใหม่	878	53.18
19	ชุมพร	262	53.06
20	กำแพงเพชร	377	51.87
21	กรุงเทพมหานคร	2740	48.29
22	สุพรรณบุรี	401	47.39
23	อ่างทอง	134	47.19
24	ภูเก็ต	164	45.89
25	แพร่	207	45.18
26	ตรัง	280	44.49
27	เลย	278	44.31
28	ชัยนาท	147	44.12
29	จันทบุรี	220	42.36
30	ชลบุรี	548	40.55
31	ตาก	207	39.17
32	เพชรบุรี	182	38.93
33	สมุทรสงคราม	74	38.13
34	นครนายก	95	37.33
35	สระบุรี	232	37.23
36	พระนครศรีอยุธยา	288	36.43
37	ประจวบคีรีขันธ์	187	36.32
38	สมุทรปราการ	431	35.52
39	พังงา	86	33.57
40	นครปฐม	292	33.55
41	ราชบุรี	274	32.44
42	ปทุมธานี	331	32.38
43	ขอนแก่น	571	32.25
44	นครศรีธรรมราช	489	31.95
45	ฉะเชิงเทรา	218	31.94
46	แม่ฮ่องสอน	76	31.12
47	ศรีสะเกษ	445	30.58
48	นนทบุรี	346	30.56
49	สตูล	92	30.30
50	พิจิตร	166	30.21
51	ยะลา	140	28.15
52	สิงห์บุรี	56	26.24

ลำดับ	จังหวัด	ป่วย (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
53	ชัยภูมิ	289	25.57
54	บึงกาฬ	102	24.87
55	มุกดาหาร	82	24.00
56	อุบลราชธานี	436	23.94
57	สระแก้ว	128	23.4
58	อุดรธานี	353	22.73
59	บุรีรัมย์	355	22.71
60	นครพนม	157	22.22
61	กระบี่	97	21.97
62	ลำพูน	88	21.77
63	ตราด	47	21.13
64	นราธิวาส	159	21.13
65	อำนาจเจริญ	78	20.92
66	สกลนคร	235	20.87
67	ร้อยเอ็ด	268	20.51
68	ปราจีนบุรี	89	18.87
69	สุรินทร์	256	18.51
70	ปัตตานี	117	17.53
71	กาญจนบุรี	126	15.03
72	ยโสธร	79	14.64
73	หนองคาย	67	13.11
74	ระนอง	24	13.10
75	กาฬสินธุ์	128	13.02
76	มหาสารคาม	116	12.31
77	หนองบัวลำภู	43	8.53

ลำดับ	จังหวัด	ป่วย (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
53	ชัยภูมิ	289	25.57
54	บึงกาฬ	102	24.87
55	มุกดาหาร	82	24.00
56	อุบลราชธานี	436	23.94
57	สระแก้ว	128	23.4
58	อุดรธานี	353	22.73
59	บุรีรัมย์	355	22.71
60	นครพนม	157	22.22
61	กระบี่	97	21.97
62	ลำพูน	88	21.77
63	ตราด	47	21.13
64	นราธิวาส	159	21.13
65	อำนาจเจริญ	78	20.92
66	สกลนคร	235	20.87
67	ร้อยเอ็ด	268	20.51
68	ปราจีนบุรี	89	18.87
69	สุรินทร์	256	18.51
70	ปัตตานี	117	17.53
71	กาญจนบุรี	126	15.03
72	ยโสธร	79	14.64
73	หนองคาย	67	13.11
74	ระนอง	24	13.10
75	กาฬสินธุ์	128	13.02
76	มหาสารคาม	116	12.31
77	หนองบัวลำภู	43	8.53

แนะนำการอ้างอิงสำหรับบทความนี้

สมคิด คงอยู่, เสาวพักตร์ ฮิ้นจ้อย. สถานการณ์โรคมือ เท้า ปาก สัปดาห์ที่ 34 ปี พ.ศ. 2556 (ข้อมูลวันที่ 27 สิงหาคม 2556). รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ 2556; 44: 532-6.

Suggested Citation for this Article

Kongyu S, Hinjoy S. Situation of Hand Foot Mouth Disease in Thailand, Update 27 August 2013. Weekly Epidemiological Surveillance Report 2013; 44: 532-6.